

Rettskjelpsordningen må styrkes nå!

Rettskjelp er ikke bare en rettsikkerhetsgaranti, det er også et helt sentralt velferdsgode. Dagens ordning er ikke god nok. Utredningen til ny rettskjelpslov, NOU 2020:5, bekrefter problemene med dagens rettskjelpsordning, men har så langt ikke ført til en lovendring. Med regjeringsskiftet er vi bekymret for at det videre arbeidet med en ny lov vil ta enda lengre tid. Så lenge rettskjelploven står uendret, lider mange et rettstap. Dersom Norge skal ha reell rettsikkerhet for alle, må dette tas tak i nå. En styrket rettskjelpsordning må bli en prioritet i den kommende stortingsperioden!

Svært få oppfyller rettskjelplovens økonomiske vilkår. Inntektsgrensen er i dag fastsatt til et konkret beløp som har stått så godt som uendret siden 2008, og tar ikke høyde for hverken lønnsutviklingen i samfunnet eller den enkeltes gjeld- og forsørgerbyrde. Konsekvensen er at stadig færre omfattes av rettskjelpsordningen. I 2021 har uføre for høy inntekt til å ha rett på fri rettskjelp. I forbindelse med NAV-skandalen i 2019 fikk vi tydelig se konsekvensene av at mennesker med et sterkt behov for juridisk bistand ikke har tilgang på fri rettskjelp.

Mange saksområder av stor betydning for folks liv, helse og velferd omfattes ikke av ordningen. Staten dekker kun et fåtall timer i den enkelte rettskjelpssak. Rettskjelpsadvokatenes timebetaling er gjennomgående langt lavere enn hva statens egne advokater får betalt. Saksområdene dekkes etter stykkpris, ikke etter faktisk medgått tid. Dette gjør at stadig færre advokater vil påta seg disse sakene.

Rettskjelpsordningen må styrkes:

- De økonomiske vilkårene for å få fri rettskjelp (inntekts- og formuesgrensene) må justeres løpende med folketrygdens grunnbeløp (G), og ta høyde for gjeld og forsørgerbyrde.
- De økonomiske grensene må heves betraktelig slik at flere får tilgang til fri rettskjelp.
- Flere rettsområder må omfattes av rettskjelploven. Blant saksområdene med stort rettskjelpsbehov som i dag ikke dekkes er:
 - o saker innenfor arbeidsretten, deriblant lønnskrav
 - o saker på velferdsfeltet i tilknytning til NAV, deriblant sosialhjelpklager
 - o familiegjenforening som omfatter barn, enkelte utvisningssaker og klagesaker i UNE
 - o rettskjelp til domfelte i soning
 - o saker etter pasient og brukerrettighetsloven, likestillings- og diskrimineringsloven, opplæringsloven og pasientskadeerstatningsloven
 - o gjeldssaker, deriblant tvangssalg av bolig, oppheving av gjeldsordning og ID-tyveri
- Det må i større grad innvilges fri rettskjelp for å få prøvd prinsipielt viktige saker i rettsapparatet.
- Stykkprissatsene (timetallet advokater får betalt for i hver enkelt sak) må samsvare med faktisk nedlagt arbeidstid. Dette er særlig viktig på sakfeltene der timetallet i dag er langt lavere enn det som kreves for å sikre klientenes rettsikkerhet, inkludert barn som selvstendige rettssubjekter.
- For å sikre likeverdighet for sårbare og utsatte grupper i saker der staten er motpart må salærsatsen økes, og justeres årlig minst på linje med lønnsveksten ellers i samfunnet.
- Kunnskap om ordningen må styrkes i samfunnet, og den må gjøres mer tilgjengelig for de uten digital tilgang og kompetanse.

Det må også iverksettes andre tiltak for å imøtekomme samfunnets udekkede rettskjelpsbehov:

- Det må etableres landsdekkende, gratis og uavhengig førstelinjerettskjelp.
- Støtte til tiltak som yter lavterskel rettskjelp og uavhengig rådgivning må økes, samt tildeles på en forutsigbar og helhetlig måte som ikke legger opp til konkurranse mellom tiltakene.

Signert: Advokatforeningen, FFO (Funksjonshemmedes fellesorganisasjon), Gatejuristen, NOAS (Norsk organisasjon for asylsøkere), Jussbuss, Jussformidlingen, Jusshjelpa i Nord-Norge, JURK (Juridisk rådgivning for kvinner), Kontoret for fri rettskjelp, Norske kvinners sanitetsforening, Personskadeforbundet LTN, Rettskjelpsentralen, Rettspolitisk forening, Stiftelsen Rettferd og Wayback

